

VJESNIK

HRVATSKI POLITIČKI DNEVNIK

Ekstremni sportovi

Zoran Vodopija

Uzimajući kratak predah od međustranačkog dogovaranja o postizbornom koaliranju, Vlada je podastrla prijedloge nekih mjera koje će uzeti mjeru svekolikom građanstvu: plaće će se smanjiti svima koji ovise o državnom proračunu osim znanstvenom kadru koji je, logično bi bilo zaključiti, dosad bio potplaćen. Plaće čistača varirat će od jedne do druge djelatnosti, a početnici i pripravnici raznih profesija bit će stimulirani nešto većim plaćama e kako bi pred kraj karijere doživjeli i preživjeli pad prihoda i do 30 posto, kao kondicijski trening za ionako neveliku mirovinu.

Zaposleni u državnoj upravi, učitelji, medicinske sestre, policajci, suci i ostali službenici ovisni o vlasti, hitro izračunavaju pad vlastitih plaća: sa zebnjom se očekuju ili već primaju privremena rješenja o rasporedu na druga radna mjesta ili o stavljanju na raspolaganje koje će vjerojatno voditi prema burzi. Ako od takvih iznenađenja nekomе pozli, ne preporučuje mu se uzeti bolovanje: prva tri dana bolovanja više se neće plaćati pa će i pravim i lažnim bolesnicima odrapiti za to razdoblje po sto kuna dnevno. Vlada je pred izbore i državni praznik bila opravdano po sebe suzdržana, zatim je građanstvo bilo okupirano nemuštom stranačkom kriptografijom oko toga tko će s kim i gdje, da bi se sad svom silinom nahrupilo na ono što je zaposlenom i nezaposlenom narodu najbliže: plaća i kako je steći.

Oglasio se prvo Predsjednik s Pantovčaka, potom i Premijer iz Banskih dvora: Mesić ima određene primjedbe na učinkovitost Vlade, Račan ne prihvaća katastrofične ocjene koje neki daju o radu kabineta sada već petorke. Nije točno da Vlada ovisi o međustranačkom dogovaranju i da ne zna što radi, kaže Račan, a Vlada istodobno povlači energetske poteze koji su nužni kad u proračunskoj vreći više nema novca - kreše plaće, socijalu i vlastitu popularnost. Ako je onima iz bivše vlasti sad tako iznimno draga amnezija (za vlastite pogreške koje su ugrađene u sadašnju opću besparicu), onda je sadašnjaj dosad manjkalo kohezije za energetske odluke. Eto sad i takvih odluka. Onima na vlasti i onima koji su je izabrali, slijedi dugo toplo ljeto. Osobito onima koji uopće nemaju namjeru ići na more jer nemaju s čime. Prvi će se baviti kombinacijom: koja koalicijska kombinacija jamči opstanak? Drugi će se baviti ekstremnim sportovima: kako s manje novca prijeći sve skuplji put do kraja mjeseca.

Entiteti ili središnje institucije?

Ivan Šabić

Wolfgang Petritsch, visoki predstavnik međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini, ne slaže se s hrvatskim i bošnjačkim članovima Ustavnog povjerenstva Republike Srpske. Naime, spomenuti članovi Ustavnog povjerenstva, koje je prije nekoliko mjeseci utemeljio upravo Wolfgang Petritsch, stavili su veto na Sporazum o posebnim odnosima između RS i SR Jugoslavije, smatrajući da on ugrožava vitalne nacionalne interese Hrvata i Bošnjaka, a Petritsch je pak ustanovio da posebni odnosi nisu prijetnja vitalnim interesima nijednog od konstitutivnih naroda u BiH. Time je istodobno stavljen izvan snage hrvatsko-bošnjački veto.

Petritschu se pritom ništa ne može prigovoriti, i to ne samo zbog toga što i drugi entitet, Federacija BiH, ima uspostavljene posebne odnose s drugom susjednom zemljom, Republikom Hrvatskom, nego - i to prije svega - stoga što u Daytonskom sporazumu, u Aneksu 4, koji danas funkcionira kao Ustav BiH, doslovno piše da »entiteti imaju pravo osnivati posebne paralelne odnose sa susjednim državama u skladu sa suverenitetom i teritorijalnom cjelovitosti Bosne i Hercegovine«. Formalno-pravni zapreka, dakle, nema, ali je sama daytonska odredba o posebnim odnosima u suprotnosti s aktualnim političkim trendovima, koji teže nadogradnji ustavno-pravnog sustava BiH, a temeljni smisao im je jačanje središnjih institucija. A dok sporazume o posebnim odnosima sa susjednim zemljama potpisuju entiteti, ne može se govoriti o osobitoj snazi i važnosti središnjih institucija.

Nesporazuma je bilo i prije dvije-tri godine, kada je na dnevnom redu bilo potpisivanje i ratifikacija Sporazuma o posebnim odnosima između Hrvatske i Federacije BiH. Žestok su otpor tada pružale bošnjačke političke strukture. Sporazum je na koncu ipak potpisan i ratificiran, i to uz izravnu intervenciju tadašnjega visokog predstavnika Wolfganga Petritscha, ali se na kraju sveo na grub kostur, bez osobite praktične važnosti. Između dvaju sporazuma o posebnim odnosima bitna razlika, dakle, ipak postoji: taj između RS i SRJ je nastao uz znatno manje teškoća i za znatno kraće vrijeme. Osim činjenice da je, zapravo, riječ o srpsko-srpskom sporazumu, tomu je nesumnjivo pridonijela blagonaklonost međunarodne zajednice prema vladama u Banjoj Luci i Beogradu.

VJESNIK

HRVATSKI POLITIČKI DNEVNIK

glavni urednik

KREŠIMIR FLJAČKO

UREDNIŠTVO:

Zlatko Herjavić (izvršni urednik), Vesna Antičić (desak), Igor Bijačić (grafika), Viktor Vresnik (pomoćnik glavnog urednika, gospodarstvo), Darko Dravinski (Zagreb), Romana Eibl (sport), Zvonko Gajski (Nedjeljni Vjesnik), Petar Pavković (crna kronika), Miroslava Jandrić (RTV vodič), Zoran Vodopija (pomoćnik glavnog urednika, Hrvatska), Jurica Körbler (svijet), Vesna Kusin (kultura), Robert Mekinić (pomoćnik glavnog urednika za razvoj i informatiku), Robert Hajtici (fotografija), Ivan Šabić (elektronsko izdanje), Marinko Veldić (noćni urednik)

UREDNIŠTVO: telefoni 364-1111 i 61 66 666, dežurni urednik 61 61 680 i 61 61 682,

telefaks 61 61 650 i 61 61 602

IZDAVAČ: »VJESNIK« d.d.

10.000 ZAGREB

Slavonska avenija 4

PREDSJEDNIK UPRAVE

Rikard Pompe

NADZORNI ODBOR

Hrvoje Dusper - predsjednik, Božidar Novak - zamjenik predsjednika, Nino Reskušić, Dunja Vidošević, Aleksandar Zaja

MARKETING

Sime Vlajki

OGLASI

VJESNIK MARKETING,

Slavonska avenija 4, Zagreb

Telefon 61 61 609, fax: 61 61 709, 61 61 620

TISAK: Vjesnik d.d., Zagreb,

Slavonska avenija 4

VJESNIK on line

www.vjesnik.hr, www.vjesnik.com

e-mail: vjesnik@vjesnik.hr

● CIJENA OGLASA — Radnim danom: stranica 10.000 kn, 1/2 str. 6.000 kn, 1/3 str. 5.000 kn, 1/4 str. 4.000 kn, 1/6 str. 3.500 kn, 1/8 str. 3.000 kn, 1/16 str. 2.000 kn, 1/32 str. 1.000 kn. Nedjeljom: stranica u boji 12.000 kn, 1/2 str. u boji 7.200 kn, 1/4 str. u boji 4.800 kn, 1/8 str. u boji 3.600 kn, 1/16 str. u boji 2.400 kn. Cjenik vrijedi od 1. siječnja 1999. godine. Isti cjenik vrijedi za sve dane u tjednu. Prva i zadnja stranica, smještaj na posebnim stranicama te poslovni uvjeti i godišnji ugovori posebno se dogovaraju. Oglasavanje na web stranicama posebno zaračunavamo. Na cijene zaračunavamo porez. Oglasi za objavu u Vjesniku trebaju biti u formatima koji su određeni Vjesnikovim cjenikom, u mjerilu 1:1 i poželjno je da format budu dogovoreni i rezervirani barem tri dana unaprijed s Vjesnikovim marketingom.

CJENIK PRETPLATE (t. kno. mjesečna 180 kn, tromjesečna 540 kn, polugodišnja 1080 kn, godišnja 2.160 kn. Na pretplatu plaćenu odjednom odobravaju se popusti: 5% na tromjesečnu i polugodišnju, 10% na godišnju pretplatu. Za umirovljenike odobravamo dodatni popust od 5%. Uplata tuzemne pretplate na žiro-račun poduzeca VJESNIK d.d. ZAGREB (za pretplatu) br. r/n. 30101-601-783379. ● Pretplata za inozemstvo: Pretplatnici u zemlji mogu uplatiti u kunama na Salteru pretplate, Zagreb, Slavonska avenija 4, ili na devizni račun: Zagrebačka banka, d.d., za poduzeće »Tisak« (pretplata na Vjesnik) broj računa 30101-620-16-2500-32810600 ● »Vjesnik« is exclusively imported and distributed in the USA by German Language Publications, Inc., 560 Sylvan Av., Englewood Cliffs, NJ 07632.

STAJALIŠTA

Hrvatska i njen »istarski sindrom«

Milan Rakovac

I opet ta neugodna i nelagodna Istra!

Izlazak IDS-a iz vladajuće koalicije izvan sumnje će Hrvatskoj i Istri u njoj – kao i njenim dijelovima u Sloveniji i Italiji, donijeti nove probleme, pogotovu na vanjskom planu.

Nakon što je prošlo desetljeće Istra bila pod budnom paskom i sumnjom nacionalnih metropola, gotovo podjednako i Zagreba i Ljubljane i Rima, geografski i demografski najveći njen dio, hrvatska Istra, zakratko se uključila u novi hrvatski europski program s jednim ministrom (Jaković) i jednim ministrom (Ostojić) – a sada opet i isključila. Kako će se to odraziti na prilike oko Učke, Dragonje i Soče?

Stanje kolektivnog duha u Istri i oko nje mogao bih ovako sažeti: »Novonastalo« Istrijanstvo zacijelo prevladava kao određeno regionalno, lokalno obilježje u većine autohtonih i alogenih Hrvata, Talijana i Slovenaca Istre. Ono bi se moglo, pojednostavljeno, ovako interpretirati – mi hoćemo živjeti zajedno bez obzira na granice i države, mi hoćemo očuvati i razvijati naše osobitosti, a one su zamršene i naše ih matične nacije i države ne razumiju i ne prihvaćaju. Osim lokalnoga socijalnog kolorita, najvažnija od tih osobitosti izvan svake je sumnje shvaćanje i prihvaćanje onoga

drugog, jer svatko je ovdje dobrim dijelom i »onaj drugi« i »drukčiji«.

Istrijanstvo kao novi kolektivitet demosa

Istrijanstvo sadržava u sebi ponajprije sljedeću važnu odrednicu mentalnih kolektiviteta; ovdje jednostavno Hrvat ne može biti samo Hrvat, Talijan samo Talijan, Slovenac samo Slovenac. Ne može biti, to jest, najčešće i nije.

Međutim, ta regionalna i multietnička odrednica istrjanstva ujedno je rahla i ne uvijek jedinstvena. Rekao bih da zapravo mahom samo autohtoni istarski Hrvati (demografski najbrojniji etnos, i to na teritorijalno najvećem području, približno tri četvrtine Istre) bez spekulacija prihvaćaju »istrjanstvo« kao pretežitu odrednicu regio-

nam posve uvjeren da su i formalni Istrijani, ili Istrani, koji su se takvima odredili prigodom popisa stanovništva (oko 40.000 osoba 1991., ili oko 20 posto populacije; nisu mi još poznati podaci iz popisa 2001.) gotovo isključivo Hrvati, te Slaveni uopće, uz ne malu skupinu etnički i kulturno-jezički miješanih brakova odnosno, da među njima ima vrlo malo domaćih Talijana.

Istra »terra italianissima«

Domaći Talijani, dakako, mahom glasuju za IDS, ali se ujedno izjašnjavaju kao Talijani, a ne kao Istrijani; oni se opredjeljuju, dakle, politički za rečeni demos, ali ostajući i jasan etnos. Tu bi slika bila jasnija kada bi se pogledalo rubriku »materinski jezik« kod deklariranih Istrijana, Istrana, ali to se ne čini!

Hrvatski nacionalni integralizam i etatokratijski centralizam u Istri, i među nama Hrvatima, nije prihvatljiv, jer ne odgovara ni nacionalnim ni internacionalnim prilikama, a još manje interesima

nalne identifikacije. Tu »nad-identifikaciju« valja također pojasniti; ona nije ni anacionalna niti nadnacionalna, ona je višenacionalna, i kada se govori o istrjanstvu kao novom kolektivitetu, onda ono podrazumijeva kolektivitet demosa a ne etnosa, naroda a ne nacije; demosa koji ne poriče etnose, nego ih u sebi sadrži. Ujedno

Slovenski pak Istrani, Istrijani, poznatiji pod lokalnom odrednicom Šavrimi (po visoravni nad Koprnom s prostire njihovih habitata), posve su sociopolitički marginalni u novijoj povijesti, toliko da ih matična nacija netom »otkriva« nezgrapno pokušavajući definirati »slovensku Istru«, ujedno demografski malobrojni (za ra-

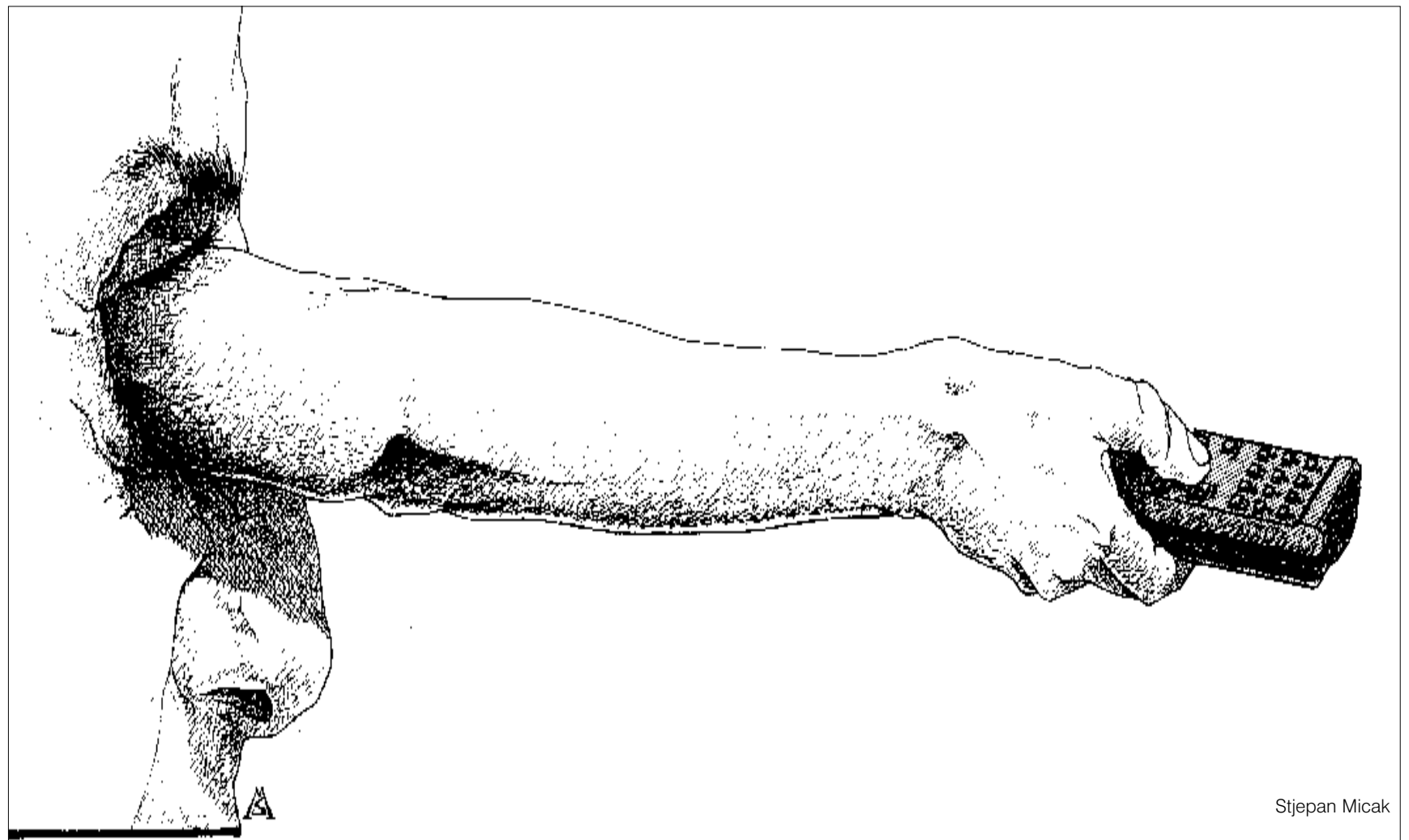
renje Talijana i Italije da je njima Istra »terra italianissima«, oteta, s tim što prvi realistički zastupaju pomirenje i prihvaćanje činjenica, dok se potonji s time ne mire.

Istarski sindrom

Stoga nije čudno što splasnjava, de facto je odbačen u Sloveniji napose, ali i u Italiji, pa onda i Hrvatskoj, pro-

jekt euroregije Istre, i zamijenjen blijedom inačicom »sporazuma o prekograničnom suradnji«, kakvi su (i mnogo efikasniji) ovdje potpisivani i realizirani još i prije Osima 1975.

Daljnje razvijanje autoeropeizacije na ovim granicama vidim, zapravo, u umirujućim tonovima iz samoga IDS-a da će i dalje de facto biti uz petorku. Jer ta nova »autoizolacija« Istre, u koju je »gurnuta«, priziva na naše horizonte tamne oblake s ponenta, sa Zapada. Uz sporenje oko granice sa Slovenijom (nakon što to pročitate možda stignu i dobre vijesti sa sastanka Račan-Drnovšek; u što duboko sumnjam!!!), moguća su »iznenađenja« od nove talijanske vlade desnog centra. Istarski regionalizam, bez obzira na potonji, za mene neprihvatljiv i opasan razlaz na liniji Zagreb-Istra, ostaje i dalje najbolja hrvatska eurokarta, i na tu kartu treba i dalje igrati. Hrvatska se mora početi ozbiljno liječiti od »istarskog sindroma«, najprije prihvaćajući stanje stvari, a ono glasi: hrvatski nacionalni integralizam i etatokratijski centralizam u Istri, i među nama Hrvatima, nije prihvatljiv, a nije prihvatljiv jer ne odgovara ni nacionalnim ni internacionalnim prilikama, a još manje interesima. Niti »hrvatske Istre« niti pak »hrvatske Hrvatske«, a škodljiv može biti po hrvatske europske interese.

Stjepan Micak

Promjene na siječanjskim izborima nagovijestile i pad dinamike klerikalizma u Hrvatskoj

Pavle Vukičević

Jedan od nužnih uvjeta koji treba ispuniti svaka vjerska zajednica, ako želi biti istrajna na izvornim vrijednostima religije, je bez sumnje, njeno distanciranje od uplitanja u bilo koju aktualnu političku opciju, kao i nastojanje da prevlada bilo kakav stranački program. Bude li dosljedna svojim autentičnim porukama univerzalna dosega, to joj i neće predstavljati neku teškoću. Naprotiv.

Za shvaćanje suštine religije bitno je, s jedne strane, vjerovanje u natprirodno porijeklo svijeta; tvorca spajenja kao univerzalno stanje mira i vječnosti; sudnji dan carstva Božjega i trpljenje na ovom svijetu; utjehu koje pruža božanstvo. S druge je strane za nju bitna vrijednosna dimenzija, jer je izvor dobrog i lijepoga, odnosno, moralno-običajna strana, po što se na osnovi nje ističe čovječnost.

Religiju treba vrednovati po onome kako ona stvarno djeluje

Samo duhovno, ekumensko-kulturno i politički pluralističko društvo mnogo obvezuje i pruža nemale šanse angažmanu svih historijski djelatnih socijalnih čimilaca, a svoje djelovanje obogaćuje – humanizira ako je u funkciji čovjeka i ostvarivanju njegove sloboda i prava.

U kontekstu takvih druš-

tveno uspostavljenih, po mnogo čemu konfliktnih odnosa, religiju zacijelo ne treba vrednovati – kao ni druge solucije – po onome što ona

izvjesnom smislu umnogome napustilo izvorne vrijednosti religije i tako se suprotstavilo baznim vrijednostima ljudskih sloboda i prava.

Brzo uvođenje vjeronauka u osnovno i srednje školstvo, zavidna izdavačka djelatnost, osnivanje katoličkih radiopostaja, sklapanje četiriju ugovora s hrvatskom vlašću kojim su regulirana većinom sva bitna pitanja djelovanja Katoličke crkve u javnom životu, govore o stvarnoj poziciji Crkve i nastojanjima da postane ako ne dominantnom, a ono barem odlučujućim faktorom društvenog uređenja

hoće, nego po onome kako ona stvarno djeluje. Bivajući nesputana, ostajući na svojim neokrnjenim izvorištima, konačno će moći pružiti pravu mjeru svoga duhovnog doprinosa čovjeku i kulturi.

Valjana interpretacija biti svih religija čovjeka ne ostavlja u nedoumici kad se govori o – toleranciji. Bog je jedan, a različiti putovi vode njemu. Više ili manje razvijena je etička strana u svakoj objavljenoj religiji. Njome se upućuje ne samo na snošljiv suživot, nego obvezuje i na uzajamno uvažavanje. Jer uzvišeni i slobodna individua drži do svog mišljenja, ali je otvoren i za drugo, čak suprotno mišljenje: neuzvišen, pak, čovjek ustraje na svom identitetu. Ljubomorno zaštićuje svoju misao, stav i opredjeljenje, ali ne mari, štoviše, ograđuje se, pa i napada svako mišljenje koje se razlikuje od njegova.

Za hrvatsko katoličanstvo (klerikalizam) može se argumentirati ustanoviti da je u

vanja klerikalizma u Hrvatskoj, iz razloga što politička religija ovisi o režimu koji ju je stvorio, jer nema duboku emocionalnu ukorijenjenost

Politička religija će odumirati i silom unutrašnjih društvenih zakonitosti, kao što su ekonomski razvoj, decentralizacija vlasti, jačanje društvenog nad državnim, razvojem ekonomske, političke i socijalne demokracije – to je tada i put ostvarivanju ljudskih sloboda i prava građanina u Hrvatskoj.

Pogubne posljedice u cilju homogenizacije »hrvatsva«

Drugi problem proizlazi iz razbuktavanja nacionalne i vjerske mržnje s pogubnim (katastrofalnim) posljedicama, sve u cilju homogenizacije »hrvatsva« koji se »obogaćuje« iracionalnom mržnjom prema pripadnicima drugih nacija i vjera do težnje za istrebljenjem, »čišćenjem hrvatskog tkiva«, inzistiranje na čistoj hrvatskoj državi arhaičnoga i apsolutnoga nacionalnoga državnog suvereniteta (koji je nespojiv s demokracijom, jer »traži svojega političkog tiranina«)

Treći problem – brzo uvođenje vjeronauka u osnovno i srednje školstvo, zavidna izdavačka djelatnost, osnivanje katoličkih radiopostaja, sklapanje četiriju ugovora s hrvatskom vlašću kojim su regulirana većinom sva bitna pitanja djelovanja Katoličke crkve u javnom životu, govore o stvarnoj poziciji crkve i nastojanja da postane ako ne dominantnim, a ono barem odlučujućim faktorom društvenog uređenja.

Autor je voditelj Odbora za radno-socijalna prava pri Centru za razvoj demokracije